

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

С Т А Н О В И Щ Е

От: доц. д-р Мариана Костадинова Драганова;
Институт по философия и социология при БАН;
Професионални направления 3.1. Социология, антропология и науки за
културата, Научна специалност „Социология“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“, професионално направление 3.8 Икономика, докторска програма
„Икономика и управление (Агробизнес)“ в УНСС.

Автор на дисертационния труд: Силвия Петрова Томова-Захаријева

Тема на дисертационния труд:

„Оценка на конкурентоспособността на селските райони в България“

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по
защита на дисертационния труд съгласно Заповед №1143/28.04.2026 г. на Ректора на
УНСС и Протокол № 49 от 04.05.2026 г. от първото заседание на НЖ.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът Силвия Томова-Захаријева се е обучавала по докторска програма
„Икономика и управление (Агробизнес)“, професионално направление 3.8 Икономика
към катедра „Икономика на природните ресурси“, Бизнес факултет на УНСС, като е
преминала през различни форми на обучение:

- редовен докторант със срок март 2016-март 2023 (пропуснат срок с право на
защита);

- докторант на самостоятелна подготовка срещу заплащане (април
2025-април 2026, Заповед №1316/30.04.2025 г. на Зам.-ректора по НИД на УНСС, с
научен ръководител доц. д-р Мария Пенева.

Средното си образование завършва в *СОУ "Иван Вазов"*, чуждоезиков профил в гр.
Своге, а висшето - в Университета за национално и световно стопанство, катедра
„Икономика на природните ресурси“, като получава степени бакалавър и магистър по
икономика (Аграрен бизнес), съответно през 2014 и 2015 г.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем 139 стр., с включени 24 таблици, 11 фигури и 7 карти.
Състои се от увод, три глави, заключение и списък с използвана литература.
Библиографията включва 158 български и чуждестранни автори, международни
научни публикации, официални стратегически документи и институционални доклади.

В първа глава - *Теоретико-методологични основи за анализ и оценка на
регионалната конкурентоспособност* се представя теоретичната рамка на
концепцията за регионална конкурентоспособност (РК), както и методологическия

инструментариум за нейното изследване. Дефинира се регионална/териториална конкурентоспособност¹. Като нейни ключови групи детерминанти са изведени: инфраструктура, човешки капитал, иновации и технологии, управление и политики, икономическа диверсификация, екологична устойчивост и социално-културни фактори.

Особен акцент е поставен върху два от тях - технологичния прогрес (иновациите) и човешкия и изследователски капитал като основни двигатели на регионалния икономическия растеж/респ. на конкурентоспособността при ендогенните модели на развитие (с. 38). Дефинирано е определението за РК релевантно към селските райони у нас, както и избрания модел за неговата оценка.

Глава втора: *Селските райони в България – дефиниция и развитие* прави преглед на различните концепции и методологии, използвани за дефиниране на „селски райони“ от различни европейски институции и международни организации, които съчетават различни статистически, териториални и демографски критерии. Обяснява се защо България приема дефиницията за селски район по методологията на ОИСП (OECD) - на ниво област (NUTS 3), тъй като почти всички общини у нас отговарят на определението на ОИСП за селски район, а именно - на ниво област (NUTS 3) (с. 61-62; 65). Така от 28 области в страната, 21 са селски райони, 6 са междинни и само една – област София е градски район. За по-конкретна илюстрация на спецификите на селските райони у нас са изведени някои демографски характеристики, проследени са структурните промени в населението от последните две Преброявания, както и динамиката/промените в някои социално-икономически показатели (пазар на труда, работна сила, доходи).

Глава трета: *Резултати и оценка на конкурентоспособността на селските райони в България* е емпирично-результативната част на дисертационния труд. Съобразно приложения модел са изведени 3 икономическите индекси: 1) индекс на локализация за трите икономически сектора (селско стопанство, индустрия и услуги); 2) Индекса на регионална конкурентоспособност (RCI) и 3) индекс на алтернативния вариант RCI*. Композитният RCI е изчислен като средна аритметична стойност на четирите групи индикатори “човешки ресурси“, “селско стопанство“, “индустрия и услуги“ и “иновации“. Обобщените стойности на RCI за всяка от областите ги класифицира в три категории: региони с потенциал ($RCI > 90$), развиващи се региони (RCI между 70 и 90) и региони с ограничения ($RCI < 70$) (с. 110-111) и дава възможност за сравнителен анализ между тях (RCI*).

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Избраната тема на дисертацията е винаги актуална, предвид това, че конкурентоспособността е моторът за икономическо и социално развитие и

¹ Авторката използва двете определения като синоними.

просперитет в свободните общества. Селските райони са повече или по-малко ахилесовата пета в модерните общества, където целта е те да бъдат съхранени, но и изведени от традиционния за тях отрасъл – селско стопанство, да се интегрират в националните и глобалната икономика.

Силвия Томова-Захариева има критичен поглед и аналитичен подход по отношение на различните методи за оценка/измерване на РК, като се опитва да приложи този метод, който най-добре би отговорил/би се адаптирал към спецификата на териториалното обособяване на „селски район“ в страната, а именно - на ниво област (NUTS 3).

Докторантът аргументирано и последователно прилага избрания метод, пояснява приетите ограничения на анализа, като се базира на наличните надеждни данни, които умело и коректно обработва.

В трета глава най-ясно се вижда авторството в научно-приложните резултати, най-вече в самостоятелното вторично обработване на големи масиви от данни и направените изчисления от докторанта на отделните индекси, които аргументирано аналитично и визуално верифицират поставените цел, задачи и хипотези на изследването. Сравнителният анализ и търсенето на връзки и взаимозависимости между отделни сектори на икономиката, показатели от различен порядък и др. и математическото им преобразуване в многокомпонентни индикатори издига анализът в дисертационния труд до качествени научно-приложни резултати. Извлечените нови агрегирани данни могат да послужат за база за вземане на управленски решения, изготвяне на стратегии и конкретни мерки в регионален план, засилване на конкурентността между отделните райони като се използват наличните капацитет и потенциали от ресурси.

Като цяло целта и конкретните задачи са изпълнени. Езикът и стилът на писане са академични, тезите са ясно артикулирани и логически изложени, спазени са всички изисквания за цитиране, илюстративният материал е прилежно приложен и анализиран.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Избраният подход и метод е иновативен и като цяло отчитам авторския принос и задълбочения труд, положен от дисертанта при прилагането му и най-вече при направените вторични обработка, интерпретации и сравнителен анализ на данните със съответните обобщения. Адаптираният и дообогатен **количествен модел** за оценка на конкурентоспособността по географски обхват се оказва първо изследване, което обхваща всички селски райони на страната на ниво област (NUTS3) и позволява сравнителен анализ и извеждане на динамиката и тенденциите както на национално, така и на регионално равнище.

В емпиричен план вторичната обработка на съществуващите данни и агрегирането им в сравнителен срез е собствен научно-аналитичен принос на дисертанта както в интерпретирането на тези данни, така и в изводите от анализа на процеси и регионални специфики на съществуващите ресурси.

Безспорно са налице и **научно-приложни приноси** в дисертационния труд. В приложен аспект, резултатите от комплексната оценка на специализацията, конкурентоспособността и потенциала за развитие на селските райони в страната предоставят основа за формулиране на диференцирани препоръки за политики, управленски решения и мерки, отчитащи конкретните ресурси, предимства и предизвикателства на отделните райони за тяхното бъдещо устойчиво развитие.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантката има три научни публикации, свързани с дисертационния труд и трите са на английски език и достъпни в електронна среда. Считам, че публикациите към темата са твърде ограничени, предвид дългото време, през което е разработвала проблема, а темата ѝ е доста „благодарна“ за публикуване на сегментирани части от изследването именно в регионален аспект, за сравнителни анализи вътре между отделни (дори контрастни в конкурентоспособността си) селски райони.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е в обем от 37 стр. и по структура е оформен съгласно изискванията на УНСС. Съдържанието му включва обща характеристика на дисертационния труд и представя кратко съдържание на най-важните елементи от трите глави и заключението на дисертационния труд. Съдържанието му отразява най-съществените моменти от изследването, онагледени надлежно, както и справка за приносите на разработката и публикации по темата. Авторефератът напълно отговаря на националните законови и академични изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Съзнавам трудността, пред която е била изправена докторантката предвид липсата или непълнотата на налични адекватни агрегирани или по-операционализирани статистически или други данни в териториален срез, които да бъдат използвани за анализ по темата. Затова приемам всички условности/ограничения и равнище на анализ, които авторката е заложила в аналитичната част, прилагайки изборния теоретичен модел. Но все пак изборът за „селски район“ на ниво област (NUTS 3) при селектираните четири (иначе базисни) индикатори на анализ, изкривяват в немалка степен действителното състояние на де факто/реалните селски общности, които ние изследователите, по класификация на ЕС, използваме на ниво „селска община“ или т.н. LAUⁱ. Защото ясно се вижда от табл. 6, че във всички области индустрията е водещ сектор, но вече при изчисляването на индекса на локализация ясно се открояват различията по-отделните сектори, в различните „селски“ области, което прави анализът дълбочинен и качествен дори на това ниво.

Бих попитала как авторът си обяснява повишаване на стойностите на индекса на РК през 2021 г. и преминаването на области като Видин и Монтана към категория на „Развиващи се региони“, а други райони с по-високи стойности на водещи индикатори

(Бургас, Стара Загора, Благоевград и др.) остават в „застой“ или преминават в групата на тези с намален индекс на РК (карта № 6 и таблица № 22)? Какви процеси, фактори и причини стоят зад тези констатации, дали (само) икономически, социо-културни, инфраструктурни или други детерминанти препятстват бъдещото им развитие, респ. конкурентоспособността им в широк смисъл?

Като забележка към дисертанта е липсата на обзор на литературата и предходни изследвания, което е задължителен атрибут на един дисертационен труд. Темата е доста експлоатирана, особено в икономическата област и един критичен преглед/обзор на вече направените изследвания би открил новата научна ниша, която това проучване би запълнило.

8. Заключение

Направените коментари и поставените въпроси, не влияят на категорично положителната ми оценка за представения дисертационен труд. В заключение, представената научна разработка е самостоятелно, завършено изследване, притежаващо необходимата актуалност, научни и научно-приложни приноси, затова убедено ще гласувам „ЗА“ присъждането на образователно-научна степен „Доктор“ на **Силвия Петрова Томова-Захариева**, като предлагам на членовете на Научното жури да подкрепят моята положителна оценка.

30.06.2026 г. / София

Подпис:

(доц. д-р Мариана Драганова)

ⁱ За да отговори на търсенето на статистика на местно ниво, Евростат поддържа система от местни административни единици (LAU), съвместими с NUTS. Тези LAU са градивните елементи на NUTS и включват общините и малките населени места (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/local-administrative-units>).

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

OPINION

From: Assoc. Prof. Dr. Mariana Kostadinova Draganova;
Institute of Philosophy and Sociology at the Bulgarian Academy of Sciences (BAS);
Professional Field 3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Studies
Scientific Specialty: "Sociology"

Regarding: a dissertation submitted for the award of the educational and scientific degree of "Doctor" (PhD), in Professional Field 3.8 Economics, Doctoral Program "Economics and Management (Agribusiness)" at the University of National and World Economy (UNWE).

Author of the dissertation: Silvia Petrova Tomova-Zaharieva

Title of the dissertation: "**Assessment of the Competitiveness of Rural Areas in Bulgaria**"

Grounds for submitting this opinion: member of the Scientific Jury for the defense of the dissertation, in accordance with Order No. 1143/28.04.2026 of the Rector of the UNWE and Minutes No. 49 of 04.05.2026 from the first meeting of the Scientific Jury.

1. Information about the PhD Candidate

The PhD candidate, Silvia Tomova-Zaharieva, has been studying in the doctoral program "Economics and Management (Agribusiness)" within Professional Field 3.8 Economics at the Department of "Economics of Natural Resources," Business Faculty of the UNWE, having completed various forms of doctoral training:

- full-time doctoral student for the period March 2016-March 2023 (missed deadline with right to defend the dissertation);
- doctoral candidate in independent preparation on a tuition-fee basis (April 2025-April 2026), pursuant to Order No. 1316/30.04.2025 of the Vice Rector for Research Activities of the UNWE, under the academic supervision of Assoc. Prof. Dr. Mariya Peneva.

She completed her secondary education at Ivan Vazov Secondary School with a foreign language profile in the town of Svoge, and her higher education at the UNWE, Department of "Economics of Natural Resources," where she obtained Bachelor's and Master's degrees in Economics (Agribusiness) in 2014 and 2015, respectively.

2. General Characteristics of the Submitted Dissertation

The dissertation comprises 139 pages and includes 24 tables, 11 figures, and 7 maps. It consists of an introduction, three chapters, a conclusion, and a list of references. The bibliography includes 158 Bulgarian and foreign authors, international scientific publications, official strategic documents, and institutional reports.

In the **first chapter**, "*Theoretical and Methodological Foundations for the Analysis and Assessment of Regional Competitiveness*," the theoretical framework of the concept of regional competitiveness (RC) is presented, together with the methodological tools for its

study. Regional/territorial competitiveness is defined¹. The following key groups of determinants are identified: infrastructure, human capital, innovation and technology, governance and policies, economic diversification, environmental sustainability, and socio-cultural factors.

Particular emphasis is placed on two of these determinants — technological progress (innovation) and human and research capital — as the main drivers of regional economic growth and, respectively, competitiveness within endogenous development models (p. 38). A definition of RC relevant to rural areas in Bulgaria is formulated, as well as the selected model for its assessment.

Chapter Two, “*Rural Areas in Bulgaria – Definition and Development*,” reviews the various concepts and methodologies used to define “rural areas” by different European institutions and international organizations, which combine different statistical, territorial, and demographic criteria. It is explained why Bulgaria adopts the definition of a rural area according to the methodology of the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) — at the regional level (NUTS 3) - namely because almost all municipalities in Bulgaria meet the OECD definition of a rural area at the regional (NUTS 3) level (pp. 61–62; 65). Thus, out of the 28 regions in the country, 21 are classified as rural regions, 6 as intermediate regions, and only one — the Sofia region — as an urban region. For a more specific illustration of the characteristics of rural areas in Bulgaria, several demographic features are outlined, structural changes in the population based on the last two censuses are traced, and the dynamics/changes in certain socio-economic indicators (labour market, workforce, and income levels) are analysed.

Chapter Three, “*Results and Assessment of the Competitiveness of Rural Areas in Bulgaria*,” constitutes the empirical and analytical part of the dissertation. In accordance with the applied model, three economic indices are developed: 1) a localization index for the three economic sectors (agriculture, industry, and services); 2) the Regional Competitiveness Index (RCI); and 3) the index of the alternative RCI* model. The composite RCI is calculated as the arithmetic mean of four groups of indicators: “human resources,” “agriculture,” “industry and services,” and “innovation.” The aggregated RCI values for each region classify them into three categories: regions with potential (RCI > 90), developing regions (RCI between 70 and 90), and regions with constraints (RCI < 70) (pp. 110–111), thereby enabling comparative analysis among them (RCI*).

3. Evaluation of the Obtained Scientific and Applied Research Results

The chosen dissertation topic is consistently relevant, given that competitiveness is the driving force behind economic and social development and prosperity in free societies. Rural areas are more or less the Achilles’ heel of modern societies, where the objective is both to preserve them and to move them beyond their traditional dependence on agriculture, integrating them into the national and global economy.

Silvia Tomova-Zaharieva demonstrates a critical perspective and an analytical approach toward the various methods used to assess/measure regional competitiveness (RC), seeking to apply the method that would best correspond to and adapt to the specific territorial differentiation of a “rural area” in the country, namely at the regional (NUTS 3) level. The doctoral student applies the selected method in a well-reasoned and consistent manner,

¹ The author uses the two terms synonymously.

clearly explaining the accepted limitations of the analysis. The study is based on reliable available data, which are processed skilfully and correctly.

In the third chapter, the author's contribution to the scientific and applied research results is most clearly seen, particularly in the independent secondary processing of large datasets and the calculations of the individual indices carried out by the doctoral candidate. These calculations analytically and visually verify, in a well-reasoned manner, the objectives, tasks, and hypotheses of the study. The comparative analysis and the exploration of relationships and interdependencies among different sectors of the economy, indicators of varying orders, and their mathematical transformation into multi-component indicators elevate the analysis to the level of high-quality scientific and applied research results. The newly derived aggregated data can serve as a valuable basis for managerial decision-making, the development of strategies and specific regional policy measures, and the enhancement of competitiveness among different regions through the effective utilization of their existing capacities and resource potentials.

Overall, the research objective and the specific tasks of the dissertation have been successfully accomplished.

The language and writing style are academic, the arguments are clearly articulated and logically presented, all citation requirements have been met, and the illustrative material has been carefully incorporated and thoroughly analyzed.

4. Evaluation of the Scientific and Applied Scientific Contributions

The selected approach and methodology are innovative, and overall, I acknowledge the author's contribution and the extensive effort invested in their application, particularly in the secondary processing, interpretation, and comparative analysis of the data, as well as with the relevant conclusions. The adapted and further enhanced quantitative model for assessing competitiveness by geographical scope represents the first study to cover all rural regions of the country at the NUTS 3 level. It enables comparative analysis and the identification of the dynamics and trends at both the national and regional levels.

From an empirical perspective, the secondary processing of existing data and its aggregation into a comparative analytical framework constitute an original scientific and analytical contribution of the PhD candidate, both in the interpretation of these data and in the conclusions drawn from the analysis of regional processes and the specific characteristics of existing resources.

There are undoubtedly also significant applied scientific contributions in the dissertation. From a practical perspective, the results of the comprehensive assessment of the specialization, competitiveness, and development potential of the country's rural regions provide a basis for formulating differentiated policy recommendations, management decisions, and measures taking into account the specific resources, advantages, and challenges of individual regions, thereby supporting their future sustainable development.

5. Assessment of the Publications Related to the Dissertation

The PhD candidate has three scientific publications related to the dissertation, all of which are in English and available electronically. In my opinion, the number of publications on the

topic is rather limited, considering the long period during which the research problem was developed. Moreover, the topic itself is particularly suitable for publishing segmented parts of the research, especially from a regional perspective and including comparative analyses among individual rural areas, even those exhibiting contrasting levels of competitiveness.

6. Assessment of the Abstract

The dissertation abstract comprises 37 pages and is structured in accordance with the requirements of the UNWE. Its content includes a general overview of the dissertation and presents a concise summary of the most important elements of the three chapters and the conclusion of the dissertation. The abstract reflects the most significant aspects of the research, appropriately illustrated, and also includes a statement of the scientific contributions of the study and a list of publications related to the topic. The abstract fully complies with the national legal and academic requirements for the award of the educational and scientific degree of “Doctor”.

7. Critical Remarks, Recommendations, and Questions

I am aware of the difficulties PhD candidate faced due to the lack or incompleteness of adequate aggregated or more operationalized statistical and other data at the territorial level that could be used for analysis of the topic. Therefore, I accept all assumptions, limitations, and the level of analysis adopted by the author in the analytical part of the dissertation while applying the selected theoretical model. However, the choice of defining a “rural area” at the regional (NUTS 3) level, together with the four selected (otherwise basic) indicators used in the analysis, distorts to a considerable extent the actual situation of the *de facto* rural communities. According to the EU classification, researchers typically examine these communities at the level of “rural municipalities” or the so-called LAU (Local Administrative Units) level. Because it is clearly seen from Table 6 that in all areas industry is the leading sector, but when calculating the localization index, the differences between individual sectors, in the different “rural” areas, are clearly highlighted, which makes the analysis in-depth and qualitative even at this level.

I would ask how the author explains the increase in the values of the Regional Competitiveness (RC) Index in 2021 and the transition of regions such as Vidin and Montana into the category of “Developing Regions,” while other regions with higher values of leading indicators (Burgas, Stara Zagora, Blagoevgrad, etc.) remain in “stagnation” or move into the group with a declining RC Index (Map No. 6 and Table No. 22). What processes, factors, and reasons underlie these findings? Are future development and, respectively, competitiveness in the broader sense being hindered by (purely) economic, socio-cultural, infrastructural, or other determinants?

As a critical remark to the doctoral student, I would point out the absence of a literature review and an overview of previous research, which is a mandatory component of a dissertation. The topic has been extensively studied, particularly within the field of economics, and a critical review of existing research would have helped to identify the specific scientific gap that this study would fill.

8. Conclusion

The comments made and the questions raised do not affect my unequivocally positive evaluation of the presented dissertation. In conclusion, the submitted research is an independent and complete study that demonstrates the necessary relevance, as well as significant scientific and applied research contributions. Therefore, **I will confidently vote "FOR" awarding the scientific degree awarding the educational and scientific degree of Doctor (PhD) to Silvia Petrova Tomova-Zaharieva.** I also encourage the members of the Scientific Jury to support my positive assessment.

Signature:

(Assoc. Prof. Dr. Mariana Draganova)

30.06.2026, Sofia